

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yritysten määräaikaisesta kustannustuen annetun lakia jatkamalla mahdollisuutta myöntää kustannustukea myös Euroopan komissiolle tilapäisten valtiontukipuitteiden 3.12 jakson nojalla ilmoitetun tukiohjelman nojalla keskisuurille tai suurille yrityksille. Ohjelman mukainen keskisuuri tai suuri yritys, jollaisena pidetään aina yritystä, jolla on 50 työntekijää tai enemmän, voisi saada kustannustukea, jos siihen kohdistuu pandemianhallintaan liittyvä julkisoikeudellinen rajoitustoimi ja yrityksen 2,3 miljoonan tukikiintiö olisi täynnä tai täytymässä, mutta yritykselle olisi edelleen perusteltua myöntää kustannustukea. Suurin myönnettävä tukisumma olisi 6 miljoonaa euroa. Yrityksen kattamattomia kiinteitä kustannuksia voitaisiin korvata 12 miljoonan enimmäismäärään saakka. Tukikausi ja menettely vastaisivat voimassaolevaa kustannustukea. Valtiokonttori toimisi valtionapuviranomaisena.

Lain tavoitteena on koronapandemian hallintaan liittyvistä kielto- ja rajoitustoimista kärsineiden yritysten toiminnan jatkuvuuden tukeminen COVID-19-pandemian aiheuttamassa vaikeassa tilanteessa sekä konkurssiin ajautuvien yritysten määrän vähentäminen järjestämällä yrityksille lisäaikaa toiminnan ja kustannusten sopeuttamiseen. Hakuaika alkaisi toukokuussa 2022.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2022.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi.....	6
2.1 COVID-19-pandemian vaikutus yritystoimintaan ja työllisyyteen.....	6
2.2 Finnveran, elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskusten ja Business Finlandin tukimuodot	7
2.2.1 Finnveran takaukset	7
2.2.2 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä Business Finlandin tukimuodot ..	7
2.3 Kustannustuki.....	8
2.4 Teollisuussijoitus Oy:n rahoitusohjelma.....	9
2.5 Työmarkkinajärjestöjen työllisyyspaketti 18.3.2020	10
2.6 Työeläkemaksujen väliaikainen alentaminen.....	10
2.7 Laki konkurssilain 2 luvun 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	10
2.8 Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta	10
2.9 Ravitsemisalan erityistuki	11
2.10 Yksinyrittäjien tuki	11
2.11 Nykytilan arviointi	11
3 Tavoitteet	12
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	12
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	12
4.1.1 Vaikutukset yrityksiin ja työllisyyteen.....	12
4.1.2 Vaikutukset valtiontalouteen.....	13
4.1.3 Vaikutukset viranomaisiin	13
5 Lausuntopalaute	13
6 Säännöskohtaiset perustelut.....	13
7 Voimaantulo	14
8 Suhde talousarvioesitykseen.....	14
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	14
LAKIEHDOTUS	16
yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta.....	16
LIITE	18
RINNAKKAISTEKSTI.....	18
yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta.....	18

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Kustannustuen ensimmäinen haku oli avoinna hakemuksille 31.8.2020 saakka ja toinen haku 26.2.2021 saakka. Kolmas hakukierros oli käynnissä 27.4.2021–23.6.2021 ja neljäs 17.8.–30.9.2021. Viides tukikierros käynnistyi 21.12.2021 ja kuudes kierros käynnistyy maaliskuussa 2022. Valtioneuvosto päätti yleisistunnossaan 1.3.2021, että maassa vallitsevat valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 5 kohdassa tarkoitetut poikkeusolot. Poikkeusolot päättyivät 27.4.2021. Poikkeusolot ja tilojen sulkemiset vaikeuttivat yritysten taloudellista tilannetta keväällä 2021 ja nämä vaikeudet jatkuvat osin edelleen eräiden rajoitusten jatkuttua syksyllä asti.

Eduskunnan vastauksessa (EV 3/2021 vp) hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 245/2021 vp) eduskunta edellytti, että valtioneuvosto valmistelee pikaisesti säännökset siitä, että tartuntatautilain 58 g §:ssä tarkoitetun asiakastilojen sulkemisen aiheuttamia taloudellisia menetyksiä korvataan elinkeinonharjoittajille yleisen kustannustuen kautta tai erillisenä korvauksena, jos 14 vuorokautta kestänyt sulkemista on jouduttu jatkamaan. Samoin eduskunta edellytti kohtuullista kompensatiota sulkemisajan jälkeisten rajoitusten vaikutuksista näiden yritysten liiketoimintaan, ja tämä ehdotettiin toteutettavaksi kustannustuen neljännellä kaudella.

Työ- ja elinkeinoministeriö valmisteli tukimallin kohtuullisesta kompensatiosta yrityksille, joihin edellä mainitut sulkutoimenpiteet kohdistuvat. Pienten yritysten osalta sulkemiskorvausta koskeva hallituksen esitys muutoksesta kustannustukilakiin esiteltiin valtioneuvostossa 18.3.2021 ja lainmuutos tuli voimaan 12.4.2021. Hallituksen esitys 97/2021 kustannustuen neljännestä hakukierroksesta kohdentui näitä sulkutoimia seuranneeseen vaiheeseen. Koska COVID-19-pandemian aiheuttama tilanne yrityksille oli ollut jo pitkään hankala, kustannustuen jatkotoimia valmisteltiin keväällä useita. Valtioneuvostossa esiteltiin 6.5.2021 kustannustukilain muutos koskien tapahtumatakuuta (HE 79/2021), joka tuli voimaan 1.6.2021. Kustannustuen neljännen vaiheen määräytymisperusteita muutettiin vastaamaan uutta tukiaikaa ja vertailukautta. Lakia täydennettiin myös säädöksillä suurten ja keskisuurten yritysten sulkemiskorvauksesta sekä kiinteiden kattamattomien kustannusten korvauksesta. Neljännen vaiheen kustannustukea koskeva laki tuli voimaan 1.7.2021 (609/2021), neljäs hakukierros aloitettiin 17.8.2021.

Kustannustuen viidennessä vaiheessa tuki rajattiin tietyille ennalta valituille toimialoille – matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-aloille, joiden osalta koronapandemian jatkuminen oli aiheuttanut edelleen tukitarvetta. Lisäksi tukikelpoisia ovat yritykset, jotka ovat kärsineet pandemian hallintaan liittyneiden rajoitusten vaikutuksesta. Tukikelpoisuuden edellytyksenä oli vähintään 30 prosentin liikevaihdon lasku. Lainmuutos tuli voimaan 15.12.2021 ja tuen käsittely valtiokonttorissa alkoi 21.12.2021. Kuudetta kierrosta ja sulkemiskorvausta koskeva lainmuutos HE 9/2022 tuli voimaan 15.3.2022 (XX/2022).

Koska kustannustuen osalta kyse on julkisista varoista taloudelliseen toimintaan myönnettävästä tuesta, siihen tulee soveltaa Euroopan unionin valtioneuvoston sääntöjä. Kustannustuki on yrityksille COVID-19-pandemian aiheuttamien liiketoiminnan yleisten vaikeuksien helpottamiseksi myönnettävää määräaikaista valtiontukea, jonka Euroopan komissio on 24.4.2020 antamallaan päätöksellä hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi (komission päätös

SA.56995(2020/N)). Komission päätös perustuu Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 107(3)(b) artiklaan sekä tilapäisten valtiontukipuitteiden 3.1 lukuun (komission tiedonanto 2020/C 91 I/01 muutoksineen). Euroopan komissio jatkoi 28.1.2021 antamallaan tiedonannolla (C(2021) 564 lopullinen) tilapäisten COVID-19-pandemian takia joustavoitettujen valtiontukisääntöjen voimassaoloa 31.12.2021 saakka. Suomi ilmoitti 15.2.2021 komissiolle kansallisen puitetukiohjelman voimassaolon jatkosta ja tuen enimmäismäärän nostosta, jota koskeva komission päätös saatiin 9.6.2021. Marraskuussa 2021 EU:n komissio ilmoitti tiedonannolla tukipoikkeusten jatkamisesta 30.6.2022 saakka.

Vuoden 2021 lopussa epidemiatilanne vaikeutui ja alueelliset tartuntatautiviranomaiset joutuivat epidemian leviämisen estämiseksi tekemään päätöksiä, jotka rajoittivat yritystoimintaa merkittäväällä tavalla. Valtioneuvosto teki 22.12.2021 periaatepäätöksen sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelmassa COVID-19-epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamiseksi 2021–22 tarkoitetun hätäjarrumekanismiin käyttöönotosta. Valtioneuvoston koronatyöryhmä linjasi kokouksessaan 14.1.2022, että valmistellaan sulkemiskorvaus ja kustannustuen jatko kompensoimaan toimenpiteiden aiheuttamia vahinkoja yrityksille.

Sulkemiskorvaus (HE 9/2022) koskee kaikkia yrityksiä, mutta tukisummat ja maksimi on sovittu EU-lainsäädännön mukaisia pieniä yrityksiä, joilla on alle 50 työntekijää ja joiden tilat on määrätty suljettaviksi tai joiden järjestämä yleisötilaisuus on kielletty. Sulkemiskorvauksen käsittelyn arvioidaan alkavan valtiokonttorissa maaliskuussa 2022. Sulkemiskorvaus vastaa pääpiirteissään aiemmin voimassa ollutta sulkemiskorvausta (280/2021, HE 37/2021). Sulkemiskorvausta haetaan sähköisesti Valtiokonttorista. Sulkemiskorvauksen enimmäismääränä tukikaudelta on 2,3 miljoonaa euroa yritystä kohden, ottaen kuitenkin huomioon, ettei Euroopan komission hyväksymän puitetukiohjelman (SA.56995(2020/N) nojalla myönnettyjen yhteenlaskettujen tukien yrityskohtainen yläraja ylity (samoin 2.3 miljoonaa euroa).

Kustannustuen kuudes vaihe jatkoi viidettä vaihetta ollen samalla tavoin ensisijaisesti tarkoitettu matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yrityksille, jotka ovat joutuneet kärsimään lievemmistä rajoitustoimista. Kustannustukea voi kuudennessa vaiheessa kuten viidennessäkin hakea myös yritys, jonka toimintaan tai merkittävään osaan asiakaskunnasta on kohdistunut rajoituksia.

Kuten aiempien tukien osalta kiinteiden kattamattomien kustannusten tukea eivät voisi saada yritykset, jotka, pieniä yrityksiä lukuun ottamatta, ovat olleet EU:n valtiontukisääntelyn tarkoitamissa taloudellisissa vaikeuksissa 31.12.2019, jotka ovat laiminlyöneet verovelvoitteensa tai jotka ovat konkurssissa.

Kustannustukea on voitu hakemuksesta myöntää myös Ahvenanmaalla toimiville yrityksille. Elinkeinotoiminta ja siihen liittyvät tuet kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 22 kohdan nojalla maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ensimmäistä kustannustukea koskevaa lakia säädettäessä koko valtakunnassa, mukaan lukien Ahvenanmaalla, vallitsivat valtioneuvoston ja tasavallan presidentin yhteistoiminnassa 16.3.2020 toteamat poikkeusolot. Poikkeusolot olivat keväällä 2021 jälleen voimassa. Lisäksi COVID-19-pandemian vaikutukset yritystoimintaan ovat kaikilla alueilla vakavat. Esityksessä ehdotetaan kiinteiden kattamattomien kustannusten tuen soveltamista jatkossakin Ahvenanmaalla toimiviin yrityksiin.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnistynyt laaja hanke, jossa tullaan arvioimaan koronatu- kien vaikutukset yrityksiin ja talouteen. Tavoitteena on selvittää tukien lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia sekä tuottaa tietoa poliittisille päättäjille tulevia kriisejä varten. Lisäksi tehdään tarkastus tukivarojen käytöstä. Vaiheittain toteutettava arviointi ajoittuu vuosille 2020–2023.

Kyse on moniosaisesta ja pitkäjänteisestä arvioinnista, jolla on useampi toteuttaja. Osahankkeiden toteutuksessa käytetään kilpailutusta ja riippumattomia asiantuntijaorganisaatioita

Valtiokonttorin raportointien <https://www.valtiokonttori.fi/palvelu/yritysten-kustannustuki/> tietojen perusteella on voitu todeta, että kaikki potentiaaliset tuensaajat eivät ole hakeneet kustannustukea. Hakemusten hyväksyntäprosentti on kasvanut ja oli ensimmäisellä hakukierroksella 27 prosenttia, toisella hakukierroksella 39 prosenttia ja kolmannella hakukierroksella 77 prosenttia. Suurin syy hakemusten hylkäämiseen ensimmäisellä kierroksella oli tuen alaraja 2 000 euroa, toisella ja kolmannella hakukierroksella se, että hakijan liikevaihto oli laskenut vähemmän kuin 30 prosenttia. Neljännellä kierroksella oli hakeneita yrityksiä 14 982. Kustannustukea maksettiin 149 863 568 euroa. Hyväksymisprosentti oli 79. Kustannustuen viidennellä hakukierroksella oli 19.1.2022 mennessä hakeneita yrityksiä 4324, joista on päätöksen saaneita 3178. Tukea oli kyseiseen päivään mennessä myönnetty noin 32 miljoonaa euroa.

Kustannustuen eri vaiheissa on pääosin seurattu samoja periaatteita, joille ensimmäinen kustannustukilaki (508/2020) laadittiin. Muutoslakien (963/2020, 280/2021, 435/2021, 609/2021 ja 1062/2021, XX/2022) valmistelussa on myös hyödynnetty edellisten kierrosten kokemuksia.

Valtion tuki ei saisi vääristää yritysten käyttäytymistä (Vihriälän työryhmä, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162224>), jolloin tuen ei tulisi perustua yrityksen myyntiin, joka tapahtuu sen jälkeen, kun yritys on saanut tiedon tuen mahdollisuudesta. Kustannustuen toistuva jatkaminen sisältää siten riskin siitä, että yritykset voivat perustellusti odottaa, että tukea jatketaan koskemaan tuleviakin kuukausia. Ottaen huomioon pandemian kehityksen ja sen aiheuttamat vaikeudet yrityksille vielä kevään ja syksyn 2021 aikana kustannustuen kuudennen kauden käynnistäminen samalla sulkemiskorvausta jatkamalla on kuitenkin katsottu perustelluksi keinoksi kompensoida voimakkaiden julkisoikeudellisten kielto- tai rajoitustoimien aiheuttamaa haittaa ja auttaa yrityksiä selviytymään pandemia-ajan yli.

Tuen maksaminen pelkästään jo toiminnassa oleville yrityksille hidastaa talouden sopeutumista uuteen tilanteeseen (HGSE:n yritystukimuistio <https://www.helsinkigse.fi/covid19-report-fi/yritystuet-tyokaluna-koronakriisissa/>). Tuki tulisi kohdentaa siten, että se ei ylläpidä elinkeinorakennetta, joka ei enää ole sopiva COVID-19-pandemian aiheuttaman kriisin jälkeiseen aikaan. Kannustusta olisi siten suunnattava siten, että yritysten resurssit kohdentuvat tavalla, jolla olisi elinkelpoisuutta tässä tilanteessa ja tulevaisuudessa. Kustannustuki kohdentuu niihin yrityksiin, joiden liikevaihto on laskenut koronapandemian vuoksi. Jos liikevaihdon lasku jää pysyväksi myös pandemian väistyttyä, tuki saattaa kuitenkin osin ylläpitää elinkeinorakennetta, joka ei ole elinkelpoinen pandemian jälkeisessä ajassa. Kustannustuen tarkoituksena on kuitenkin estää elinkelpoisten yritysten poistuminen pandemian aiheuttamien vaikeuksien ja vaikeasti sopeutettavien kustannusten takia ja tuki on pyritty muotoilemaan niin, että se mahdollisimman hyvin mahdollistaa tämän.

EU:n komissio jatkoi tiedonannolla 19.11.2021 valtiontukisäännösten lievennysten voimassaoloa kesäkuun loppuun 2022.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä yhteistyössä valtiovarainministeriön sekä Valtiokonttorin kanssa. Esityksen kiireellisyyden vuoksi on tarpeen poiketa kuulemista säädösvalmistelussa koskevista ohjeista. Esityksestä on kuitenkin järjestetty julkinen lausuntokierros [lausuntopalvelu.fi](https://www.tem.fi/hankkeet) -sivustolla (XX.X. - X.X.2022), johon saatiin kaikkiaan XX lausuntoa. Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://tem.fi/hankkeet> tunnuksella TEMXXXX/2022

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 COVID-19-pandemian vaikutus yritystoimintaan ja työllisyyteen

COVID-19-pandemiaan liittyvien rajoitus- ja suositustoimenpiteiden ja kuluttajakäyttäytymisen muutoksen vaikutukset yritystoiminnalle ovat olleet merkittävät. COVID-19-pandemian aiheuttaman tilanteen johdosta yritysten liikevaihdot ovat voineet vähentyä merkittävästi, mikä on uhannut vakavasti yritysten maksukykyä pandemiatilanteen pitkittyessä. Yritysten on myynnin laskusta huolimatta huolehdittava jatkuvaluonteisista velvoitteistaan kuten kiinteistä kuluistaan, sisältäen esimerkiksi tilavuokrat, lvi- ja sähkömaksut, sekä henkilöstöön liittyvät kulut. Nämä kulut eivät jousta myynnin vähentymisen suhteessa. Siten myynnin romahtaminen COVID-19-pandemian seurauksena on ollut omiaan lisäämään merkittäväällä tavalla riskiä yrityksen joutumisesta likviditeettiongelmiin tai jopa konkurssiin.

Keväällä 2020 työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi nopeasti. Yrityksille kohdistetuilla tukitoimilla on osaltaan onnistuttu 2021 pitämään vireille pantujen konkurssien määrä jopa vuotta 2019 pienempänä. Suurin osa työttömien työnhakijoiden määrän kasvusta on tullut lomautuksista. Helmikuun lopussa 2020 kokoaikaisesti lomautettuja työttömiä työnhakijoita oli 18 800 ja huhtikuun lopussa jo 163 700. Toukokuun puolessa välissä kasvu kääntyi laskuun, ja joulukuun lopussa kokoaikaisesti lomautettujen työttömien työnhakijoiden määrä oli alle 78 000, mikä oli 258 prosenttia enemmän kuin 2019 joulukuussa työ- ja elinkeinoministeriön rekisteriseurannan perusteella.

Vuoden 2021 kehitys kesän ja alkusyksyn aikana on kuitenkin vaikuttanut yritystoiminnan kannalta valoisammalta, useiden indikaattoreiden näyttäessä kasvua ja mm. työttömyyden kääntymässä laskuun. Tartuntatautilain muutoksella (58 i § 1221/2021) on lisäksi tehty mahdolliseksi koronapassin käyttäminen vaihtoehtona viranomaisen asettamille rajoituksille.

Vuoden 2021 lopussa epidemiatilanne vaikeutui ja alueelliset tartuntatautiviranomaiset joutuivat epidemian leviämisen estämiseksi tekemään päätöksiä, jotka rajoittivat yritystoimintaa merkittäväällä tavalla. Useilla alueilla yleisötilaisuuksien järjestäminen kiellettiin kokonaan ja muilla alueilla osallistujamäärä rajoitettiin 5, 10, 20 tai 50 henkilöön. Lisäksi useilla alueilla tartuntatautilain 58 g §:ssä säädettyt tilat määrättiin suljettaviksi. Tilanteessa, jossa yleisötilaisuus kielletään kokonaan tai tila määrätään suljettavaksi, koronatodistuksen edellyttäminen ei oikeuta rajoituksista poikkeamista.

Valtioneuvosto teki 22.12.2021 periaatepäätöksen sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelmassa COVID-19-epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamiseksi 2021–22 tarkoitettuna hätäjarrumekanismiin käyttöön otosta. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella säädettiin, että lähes koko maassa ravitsemisliikkeiden tulee lopettaa anniskelu klo 17 ja sulkea tilansa asiakailta klo 18. Lisäksi asiakaspaikkamääriä rajoitettiin. Valtioneuvosto antoi 28.12.2021 asetuksen, jossa säädettiin, että edellä koronatodistusta ei voida käyttää toiminnan rajoitusten vaihtoehtona.

Edellä mainittujen toimenpiteiden yhteisvaikutus yritystoiminnalle erityisesti ravitsemisliikkeiden ja tapahtuma-alan toimintaan sekä vaikutukset matkailu-alalle ovat merkittäviä.

Edellä sanotusta johtuen on perusteltua jatkaa tukitoimintaa erityisesti sellaisten toimialojen osalta, joiden liiketoiminta on perustunut ihmisten kohtaamiseen, mihin taas on kohdistunut vielä viime aikoihin saakka julkisoikeudellisia rajoituksia.

2.2 Finnveran, elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskusten ja Business Finlandin tukimuodot

2.2.1 Finnveran takaukset

Yrityksellä tulee olla edellytykset kannattavaan liiketoimintaan, mutta COVID-19-pandemiaan liittyvä talouden kehitys on aiheuttanut yritykselle tilapäisen rahoitusvajeen. Finnvera voi myöntää takauksen pankin yritykselle COVID-19-pandemian aiheuttaman suhdannetilanteen edellyttämään rahoitukseen myöntämään lainaan. Finnveran takaus voi olla enimmillään 80 prosenttia pankkiluoton pääomasta. Finnvera on ottanut käyttöön tilanteen niin edellyttäessä pk-yritysten osalta enintään 90 prosentin enimmäistakauksen Euroopan komission COVID-19-pandemiaan liittyvän tilapäisten valtiontukipuitteiden ja notifikaation nojalla.

Finnveran rahoitus on vastikkeellista ja siihen kohdistuu takaisinmaksuvelvollisuus. Rahoitukseen voi sisältyä laskennallista valtiontukea. Rahoitus kohdentuu kaikille toimialoille lukuun ottamatta maa- ja metsätalouden alkutuotantoa ja rakennustoiminnan perustajaurakointia. Finnveran ns. nopeutetun hakemusten käsittely- ja päätöksenteko-prosessin enimmäismäärää on nostettu 150 000 eurosta alle miljoonan euron lainan takauspäätöksiin.

Valtion Finnveralle kotimaan rahoitukseen liittyvä luotto- ja takaustappiokorvausosuus päätettiin 23.4.2020 nostaa 50 prosentista 80 prosenttiin liittyen COVID-19-pandemian vaikutuksiin ja riskinottokykyyn. Tämä mahdollisti myös sen, että Finnvera tarkisti pk-takausten hinnoitteluaan ja alensi takausten hintoja. Finnveran valtuudet korotettiin 4,2 miljardista eurosta 12 miljardiin euroon 1.6.2020 alkaen. Lisärahoitus kohdentuu pääasiallisesti takauksiin, joiden tarkoituksena on helpottaa yritysten lainansaantia pankeista COVID-19-pandemian aiheuttamassa tilanteessa. Finnvera avasi myös 14.9.2020 haettavaksi koronakriisitartepisiin Finnvera-lainan. Laina on tarkoitettu tilanteisiin, jossa pankki ei myönnä maksukykyiselle yritykselle lainaa edes Finnveran takaamana.

Finnvera myönsi lainoja ja takauksia vuonna 2020 noin 1,6 miljardia euroa, missä on edelliseen vuoteen nähden lisäystä 74 prosenttia. Myöntäminen jakaantuu toimialoittain seuraavasti: teollisuus 49 prosenttia, liike-elämän palvelut 22 prosenttia, kauppa ja kuluttajapalvelut 17 prosenttia, matkailu 11 prosenttia ja maatalouselinkeinot 1 prosenttia. Kysyntä oli suurinta maalishuhtikuussa 2020, ja on sen jälkeen tasaantunut kohti normaalia.

Finnvera myönsi lainoja ja takauksia 1.1.-30.9.2021 yhteensä 1 231 miljoonaa euroa.

2.2.2 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä Business Finlandin tukimuodot

Yrityksille järjestettiin mahdollisuus hakea keväällä 2020 taloudellista tukea Business Finlandilta ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksilta (ELY-keskukset) suunnitellakseen ja toteuttaakseen kehittämistoimenpiteitä, jotka parantavat yrityksen mahdollisuuksia COVID-19-pandemian aiheuttamassa häiriötilanteessa ja sen jälkeen. Avustusmuotoista, sekä Business Finlandilta, että ELY-keskuksilta haettavissa olevaa rahoitusta oli kahdenlaista: yhtäältä esiselvitysrahoitusta (enintään 10 000 euroa) ja toisaalta kehittämisrahoitusta (enintään 100 000 euroa). Rahoitus oli niin kutsuttua de minimis -rahoitusta, jonka yhteenlaskettu enimmäismäärä yhtä yritystä tai samaan määräysvaltaan kuuluvia yrityksiä kohti on 200 000 euroa kuluvan ja kahden edellisen verovuoden aikana. Business Finland -tuki oli tarkoitettu 6–250 henkeä työllistävälle pk-yrityksille ja midcap-yrityksille pois lukien yksityiset elinkeinonharjoittajat. Business Finlandin avustuksista 47 prosenttia myönnettiin mikroyrityksille ja 40 prosenttia pienille yrityksille, loppuosa keskisuurille ja midcap-yrityksille. ELY-keskukset rahoittivat 1–5 henkeä työllistäviä yrityksiä pois lukien yksinyrittäjät, joiden rahoitus kanavoitiin kuntien kautta. Hallitus

linjasi 13.5.2020 neuvottelussaan, että näiden häiriötukien haut suljetaan samassa yhteydessä, kun kustannustukea koskeva hallituksen esitys annetaan.

Business Finland otti 19.3.2020–8.6.2020 vastaan esiselvitys- ja kehitysrahoituksen hakemuksia 28 819 kpl (peruutetut hakemukset eivät ole mukana luvussa). Niissä haettiin tukea yhteensä 1,473 miljardia euroa. Valtaosa hakemuksista käsiteltiin kesäkuun 2020 loppuun mennessä, jonkin verran päätöksiä tehtiin vielä syksyllä. Hakemuksista hyväksyttiin 19 941 kpl ja myönnetty avustusmäärä oli yhteensä 994 miljoonaa euroa. Hylättyjen osuus käsitellyistä hakemuksista oli 30 prosenttia. Vuoden 2021 loppuun mennessä hankkeille on maksettu noin 898 miljoonaa euroa, ja rahoitetuista projekteista käynnissä oli vuoden 2021 lopussa noin viisi prosenttia.

Business Finland avasi 10.6.2020 haettavaksi tilapäisen TKI-lainan häiriötilanteisiin. Tämä tukimuoto oli suunnattu paljon työllistäville yrityksille. Lainaa on voinut hakea kehitysprojekteihin, joiden koko on ollut vähintään 150 000 euroa. TKI-häiriölainan haku sulkeutui 15.10.2021. Lainahakemuksia saapui 653 kappaletta ja rahoitusta myönnettiin 294 hankkeeseen 116 miljoonaa euroa. Lainahakemuksista hylättiin 55 prosenttia. Näistä suuri osa oli kotimarkkinayritysten hakemuksia. Lainoitetuista kehitysprojekteista oli vuoden 2021 lopussa käynnissä 84 prosenttia.

ELY-keskukset ottivat 31.3.2020–8.6.2020 vastaan tilanneanalyysi- ja kehittämisrahoituksen hakemuksia yhteensä 32 072 kpl (peruutetut hakemukset eivät ole mukana luvussa). Niissä haettiin tukea yhteensä noin miljardi euroa. Hakemuksista hyväksyttiin 22 524 kpl ja myönnetty avustusmäärä oli yhteensä 335 miljoonaa euroa. Hylättyjen osuus käsitellyistä hakemuksista oli 30 prosenttia. Vuoden 2021 loppuun mennessä hankkeille on maksettu noin 315 miljoonaa euroa ja rahoitetuista hankkeista oli käynnissä ja loppuun maksamatta noin neljä prosenttia.

Hakujen sulkemisen jälkeen Business Finland ja ELY-keskukset rahoittavat yrityksiä normaaleilla rahoitusinstrumenteillaan.

2.3 Kustannustuki

Yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain (508/2020, jäljempänä *kustannustukilaki*) mukaan Suomessa toimiville yrityksille voidaan myöntää COVID-19-pandemian aiheuttamien liiketoiminnan yleisten vaikeuksien helpottamiseksi määräaikaista valtiontukea. Valtiokonttori teki tukipäätökset pääasiassa yritysten hakemusten ja Verohallinnon yritysten liiketaloudellista asemaa koskevien tietojen perusteella. Yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun valtioneuvoston asetuksen (509/2020, muutos 552/2020, 1028/2020, 339/2021, 750/2021 jäljempänä *kustannustukiasetus*) on määriteltä tukeen oikeutetut toimialat. Kustannustukea varten valtion neljännessä lisätalousarviossa myönnettiin 300 miljoonaa euroa. Tuen arvioitua vähäisemmän kysynnän vuoksi määrärahaa on vähennetty yhteensä 30 miljoonalla hallituksen viidennessä lisätalousarvioesityksessä.

Ensimmäisen kierroksen haku-aika oli 7.7.2020–31.8.2020. Ensimmäisellä hakukierroksella Valtiokonttori myönsi tukea 3 472 yritykselle yhteensä noin 123 miljoonaa euroa. Hakemuksia saapui 12 852 yritykseltä, mikä oli lain valmisteluvaiheessa arvioitua huomattavasti vähemmän. Tukea hakeneista yrityksistä 27 prosenttia sai myönteisen päätöksen. Pienillä yrityksillä hylkäysten osuus oli suurin, noin 79 prosenttia. Hylkäysten yleisin syy oli maksettavan tukisumman jääminen alle 2 000 euron.

Kustannustukilain muutokset (963/2020) tulivat voimaan 15.12.2020 ja kustannustukiasetuksen (1028/2020) muutokset 18.12.2020. Uuden lain mukaan kustannustuen tukikausi on 1.6.-

31.10.2020. Tukeen vaikuttavat yrityksen joustamattomat kustannukset sekä palkkakustannukset tukikaudelta. Toinen hakukierros oli käynnissä 21.12.2020–26.2.2021. Hakeneita yrityksiä oli 18 416 ja tukea maksettiin 189 miljoonaa euroa. Tukea hakeneista 40 prosenttia sai myönteisen päätöksen. Tukea hakeneiden yritysten osuus on ollut suurin matkailu- ja ravitsemisaloilla sekä kulttuuri- ja viihdetoiminnassa (n. 15 prosenttia tai enemmän yrityksistä hakenut tukea). Suurin osa tuesta on maksettu pk-yrityksille, n. 76 miljoonaa euroa alle kymmenen hengen yrityksille ja 70 miljoonaa euroa 10–49 hengen yrityksille.

Kustannustuen kolmas hakukierros käynnistyi 27.4.2021. Hakeneita yrityksiä oli 21 719 ja tukea maksettu 298 miljoonaa euroa. Tukea hakeneista 78 prosenttia oli saanut myönteisen päätöksen. Yhtenä merkittävänä syynä hyväksyntäprosentin kasvuun oli tuen alarajan poisto ja pienten tukien korottaminen 2 000 euroon.

Kustannustuen neljäs kierros käynnistyi 17.8.2021. Neljännellä kierroksella oli tukea hakeneita yrityksiä 14 982, joista päätöksen saaneita 14 982. Kustannustukea oli maksettu 149 863 568 euroa. Hyväksymisprosentti oli 79.

Kustannustuen viides kierros käynnistyi 21.12.2021. Tukea oli 19.1.2022 mennessä hakenut 4324 yritystä, joista päätöksen oli saanut 3178 yritystä. Tukea oli kyseiseen päivään mennessä maksettu noin 32 miljoonaa euroa, hyväksymisprosentin ollessa 65.

Kustannustuen kuudes kierros samoin kuin sulkemiskorvaus käynnistyvät maaliskuussa 2022.

2.4 Teollisuussijoitus Oy:n rahoitusohjelma

Valtion pääomasijoitusyhtiö Suomen Teollisuussijoitus Oy (Tesi) otti vuoden 2020 aikana käyttöön kaksi uutta sijoitusohjelmaa, jonka tarkoituksena oli vastata koronan aiheuttamiin haasteisiin pääomasijoitusmarkkinoilla. Vakautusrahoitus palvelee keskisuuria yrityksiä, jotka ovat joutuneet koronaviruksen vuoksi äkillisiin ja tilapäisiin vaikeuksiin. Venture Bridge -rahoitus puolestaan kohdistetaan kansainvälistä kasvua hakeville teknologiayrityksille. Tesi tekee sijoitukset markkinaehtoisesti ja rahoitukseen ei liity tukea.

Tesi sijoittaa huhtikuussa 2020 käynnistetyssä vakautusohjelmassa koronaviruksen vuoksi äkillisiin ja tilapäisiin vaikeuksiin joutuneisiin keskisuuriin yrityksiin, joilla on edellytykset selvitä taloudellisista ongelmista lisärahoituksen avulla. Tesi rahoittaa ensisijaisesti yrityksiä, joilla on merkittävää työllisyysvaikutusta ja liikevaihtoa Suomessa. Tesin sijoitukset ovat kokoluokaltaan 1–10 miljoonaa euroa. Vakautusohjelman rahoituksella vahvistetaan yrityksen rahoitusasemaa ja se voi olla joko vaihtovelkakirjalaina tai osakesijoitus. Vakautusohjelman koko on yhteensä 150 miljoonaa euroa, jota on mahdollisuus tarvittaessa korottaa Tesille osoitetun toisen määrärahan avulla. Sijoituspäätöksiä tehtiin vuoden 2020 aikana 12 kappaletta yhteensä 56,1 miljoonan euron arvosta. Vuoden 2021 suorista sijoituksista kuusi oli vakautusohjelman sijoituksia, joihin kohdistui 10,8 miljoonaa euroa. Vuoden loppuun mennessä ohjelmasta oli tehty sijoituksia yhteensä 61,7 miljoonalla eurolla 13 yritykseen.

Kesäkuussa 2020 käynnistetyn Venture Bridge -ohjelman rahoituksessa kyse on siltarahoituksesta, jolla paikataan kansainvälisten sijoittajien aktiviteetin väheneminen. Tesin vuoden 2021 suorista sijoituksista 20 oli Venture Bridge -ohjelman sijoituksia ja niihin kohdistui yhteensä 15,6 miljoonaa euroa. Vuoden loppuun mennessä ohjelmasta oli tehty sijoituksia 33 yritykseen yhteensä 27,9 miljoonalla eurolla.

2.5 Työmarkkinajärjestöjen työllisyyspaketti 18.3.2020

Työmarkkinajärjestöjen 18.3.2020 sopima työllisyyspaketti on helpottanut työvoiman sopeuttamista COVID-19-pandemiatilanteeseen. Sopimuksen pohjalta tehdyillä lakimuutoksilla nopeutettiin työntekijöiden lomauttamista lyhentämällä lomautusten yhteydessä sovellettavaa yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007), jäljempänä *yhteistoimintalaki*, neuvotteluaikaa samoin 5 päivään, mikä pienensi yritysten työvoimakustannuksia lomauttamisen toteuttamiseen kuluvalta ajalta. Muutosten myötä yhteistoimintalain soveltamispiiriin kuuluvassa yrityksessä lomauttamiseen kuuluva aika oli vähintään 15 päivää, joka koostui neuvotteluesityksestä, yhteistoimintaneuvottelusta, ja lomautusilmoitusajasta, kunkin jakson kesto 5 päivää. Tältä 15 päivän ajanjaksolta työnantajalla oli palkanmaksuvelvollisuus. Samassa yhteydessä sallittiin määräaikaisten työntekijöiden lomauttaminen vastaavilla perusteilla kuin toistaiseksi voimassa olevien työntekijöiden lomauttaminen. Väliaikaisten lakien voimassaolo päättyi vuoden 2020 lopussa.

2.6 Työeläkemaksujen väliaikainen alentaminen

Edeltävässä jaksossa 2.5 käsitellyn työmarkkinajärjestösopimuksen nojalla työnantajan työeläkemaksuja alennettiin väliaikaisesti 2,6 prosenttiyksiköllä vuonna 2020. Muutos päättyi vuoden 2020 lopussa.

2.7 Laki konkurssilain 2 luvun 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lainmuutos tiukensi väliaikaisesti edellytyksiä velallisen asettamiselle konkurssiin velkojan hakemuksesta. Muutos edesauttoi osaltaan yritysten mahdollisuutta selvittää COVID-19-pandemian aiheuttamasta tilanteesta. Velallista ei oletettu maksukyvyttömäksi sillä perusteella, että tämä ei ole viikon kuluessa velkojan maksukehotuksesta maksanut velkojan selvää ja erääntynyttä saatavaa. Konkurssiin asettaminen estyi silloin, kun yrityksen vaikeudet selvityä velvoitteistaan olivat tuoreita ja johtuivat siten oletettavasti COVID-19-pandemiasta. Niin ikään konkurssiuhkaisen maksukehotuksen käyttö perinnässä estyi näissä tilanteissa. Laki tuli voimaan 1.5.2020 ja oli voimassa 31.1.2021 asti. Heti tämän jälkeen 1.2.2021 tuli voimaan uusi väliaikainen laki, jonka mukaan konkurssiuhkaisen maksukehotuksen laiminlyönti muodostaa maksukyvyttömyysolettaman vasta, jos velallinen ei ole 30 päivän kuluessa maksukehotuksen tiedoksiannosta maksanut velkojan selvää ja erääntynyttä saatavaa. Normaalioloissa oletettava muodostuu viikon jälkeen. Väliaikainen laki oli voimassa 30.9.2021 saakka.

2.8 Laki ulosottokaaren väliaikaisesta muuttamisesta

Lain muutoksella korvattiin väliaikaisesti ulosottokaaren (705/2007) säännökset, joissa säännellään ulosottomenettelyn keventämistä, rajoittamista tai täytäntöönpanon lykkäämistä koskevista edellytyksistä, jotta COVID-19-pandemiasta aiheutuvat taloudelliset vaikeudet voidaan ottaa paremmin huomioon ulosottomenettelyssä. Ulosoton joutisuusvaatimusta muutettiin niin, että muiden säännösten nojalla myönnettävät keventämiset ja rajoittamiset sekä mahdolliset täytäntöönpanon lykkäämiset otetaan joutisuuslainsäätöksessä huomioon. COVID-19-pandemian aikana väliaikainen kyvyttömyys vastata velvoitteista ei saisi johtaa myöskään välittömästi maksuhäiriömerkintään. Laki madaltaa ulosottokaaren helpotusten ja rajoitusten soveltamisen kynnyksiä. Ulosottomiehellä säilyy tapauskohtainen harkinta muuttaa tai rajata tämän lain perusteella annettuja lisäaikoja ja helpotuksia, jos olosuhteet sitä edellyttävät. Väliaikainen laki tuli voimaan 1.5.2020 ja oli voimassa 31.10.2020 asti. Säännösten voimassaoloa jatkettiin uudella väliaikaisella lailla ensin 30.4.2021 saakka ja sen jälkeen 31.12.2021 saakka.

2.9 Ravitsemisalan erityistuki

Ravitsemisliiketoimintaa rajoitettiin voimakkaasti 4.4.2020–31.5.2020 välisen ajan majoitus- ja ravitsemisliikkeistä annetun lain väliaikaisella muutoksella (153/2020). Lain hyväksymisen yhteydessä eduskunta edellytti rajoitusten kohtuullista hyvittämistä ja rajoitusvelvoitteen vaikutusten lieventämistä muutoin. Ravitsemisyriyten uudelleentyöllistämisen tukemista ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä annetun lain (403/2020) perusteella yrityksille on maksettu noin 136 miljoonaa euroa. Rajoitusten hyvitystä suoritettiin noin 6 300 yrityksille joukkomaksatuksesta yhteensä noin 73,3 miljoonaa euroa. Yritysten, jotka eivät kuuluneet joukkomaksatuksen piiriin, oli mahdollista hakea hyvitystä elokuun 2020 loppuun mennessä. Lisäksi yritykset ovat voineet hakea uudelleentyöllistämisen tukea, jonka hakuaika päättyi lokakuun 2020 lopussa. Hakemukseen perustuvaa hyvitystä on maksettu 29,3 miljoonaa euroa ja uudelleentyöllistämisen tukea 34,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2021 alusta voimaan tulleella lakimuutoksella yksinkertaistettiin hyvitystä saaneiden pienyritysten tilinpäätösvaatimuksia. Tuen maksatus on päätynyt.

2.10 Yksinyrittäjien tuki

Kunnat myönsivät yksinyrittäjille 2 000 euron avustuksia COVID-19-pandemian aiheuttamasta tilanteesta selviämiseen. Tuen haku avautui huhtikuussa 2020 kunnasta riippuen ja jatkui 30.9.2020 saakka. Kaikki Suomen 310 kuntaa (ml. Ahvenanmaa) myönsivät tukea. Työ- ja elinkeinoministeriö korvasi myönnetyt yksinyrittäjätuet kunnille. Yksinyrittäjä pystyi käyttämään 2 000 euron kerta-avustusta laskennallisiin, yritystoiminnasta aiheutuneisiin kustannuksiin, kuten yritystoimintaa varten hankittujen tilojen ja laitteiden kustannuksiin sekä kirjanpito- ja muihin toimistomenoihin. Edellytyksenä oli, että yksinyrittäjän taloudellinen tilanne ja liikevaihto olivat heikentyneet koronavirusepidemian vuoksi 16.3.2020 jälkeen (myyntituotot/saatavat laskevat vähintään 30 prosenttia) ja että yksinyrittäjällä katsottiin olevan edellytykset kannattavaan liiketoimintaan. Yrittäjä pystyi hakemaan rinnakkain laajennettua työttömyystukea. Tuki oli vähämerkityksistä de minimis -asetuksen (Euroopan komission asetus 1407/2013) mukaista valtiontukea.

Tukea myönnettiin noin 94,3 miljoonan euron edestä noin 47 200 yksinyrittäjälle, mikä on 37,8 prosenttia 250 milj. euron varatusta tukikokonaaisuudesta. Tukea riitti kaikille myöntökriteerit täyttävälle yksinyrittäjille. Helmikuussa 2021 kunnat raportoivat myöntämänsä yksinyrittäjien tuet, hylätyt hakemukset sekä tietoja tuen toteuttamisesta. Tukea yksinyrittäjille nähtiin tarpeelliseksi jatkaa ja tuen valmistelu yhdistettiin osaksi kustannustuki III:n valmistelua.

2.11 Nykytilan arviointi

Edelleen vuodenvaihteessa 2021-2022 voidaan todeta, että COVID-19-pandemian ja sen aiheuttamien taloudellisten vaikeuksien pitkittyessä, on yhä tarvetta kustannustuen kaltaiselle määräaikaiselle tuelle, joka kohdistuu yritysten vaikeasti sopeutettavien kulujen korvaamiseen. Tukimuoto toimii osana yhteiskunnan muita toimenpiteitä, mutta mikään muista tukimuodoista ei mahdollista vastaavaa tuen kohdistumista eniten COVID-19-pandemiasta kärsiville toimialoille ja yrityksille.

COVID-19-pandemian aiheuttaman kriisin pitkittyessä on todettu, että edellä mainitut tuet eivät riittävällä tavalla kohdistu kaikkein eniten koronasta kärsiviin yrityksiin ja sitä kautta myös koronasta kärsiville toimialoille. Business Finlandin ja ELY-keskusten koronatukien ongelmaksi havaittiin, ettei tukia voida riittävässä laajuudessa kohdentaa yritysten kiinteisiin kustannuksiin, koska tuet ovat luonteeltaan kehittämistukia ja kohdistuvat ensisijaisesti kehittämiskustannuk-

siin. Vaikka talouden kehityksestä on saatu eräitä positiivisia signaaleja (työttömiä työnhakijoita huhtikuussa 114 600 vähemmän kuin vuosi aiemmin (TEM tiedote 25.5.2021), konkurssien määrän alhainen taso) on kriisi vaikuttanut erityisesti rajoitusten kohteeksi joutuneisiin toimialoihin siinä määrin negatiivisesti, että kustannustuen jatko on vielä perusteltua.

Pandemian ja sen hallintaa koskevien rajoitustoimien jatkuttua eräin osin vielä vuodenvaihteen 2021-2022 jälkeen, on katsottu tarkoituksenmukaiseksi kohdistaa jatkotoimet erityisesti yrityksiin, joita kiello- ja rajoitustoimet ovat merkittävästi haitanneet.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on yritysten toiminnan jatkuvuuden tukeminen COVID-19-pandemian aikaansaamassa vaikeassa tilanteessa sekä konkurssiin ajautuvien yritysten määrän vähentäminen järjestämällä yrityksille lisäaikaa toiminnan ja kustannusten sopeuttamiseen COVID-19-pandemian aiheuttaman kriisin pitkittyttyä sekä rajoitus- ja kieltotoimien jatkuttua. Tuen tarkoituksena on edistää Suomessa toimivien yritysten ja talouden nopeampaa elpymistä COVID-19-pandemian aiheuttaman kriisin päätyttyä turvaamalla yritystoiminnan jatkuvuutta, ylläpitämällä taloudellista tuotantokapasiteettia ja edistämällä työllisyystilanteen parempia näkymiä erityisesti kriisin päätyttyä. Samalla tuetaan muun muassa myös työllisyyttä. Esityksen avulla parannettaisiin tuen piiriin kuuluvien yritysten mahdollisuuksia selviytyä yhä jatkuvasta kriisistä.

Esityksen tavoitteena on turvata yritysten maksuvalmiutta ja yritystoiminnan jatkuvuutta COVID-19 –pandemian liittyvistä rajoitustoimista eniten kärsineille yrityksille. Esityksen tavoitteena on tehdä kustannustukea koskevaan lakiin eräitä muutoksia, jotka ovat osoittautuneet tarpeellisiksi toimintamallin tarkennuttua ja aiempien hakukierrosten päätyttyä. Tuen kohdentamisessa ja tukihakemusten käsittelyssä on otettu erityisesti huomioon tuen edellisissä vaiheissa saatu palaute sekä toimijoiden kokemukset tuen toimivuudesta ja kohdentumisesta sääntelyssä määriteltujen tavoitteiden mukaisesti.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan jatkettavaksi kiinteiden kattamattomien kustannusten tukea (5 d §).

Kustannustuen tavoitteena on jo edellisillä kierroksilla ollut, että tuki kohdistuu eniten COVID-19-pandemian hallintaan liittyvien viranomaistoimien vuoksi liikevaihdon laskusta kärsineille yrityksille sekä sellaisiin kuluihin, jotka eivät jousta liikevaihdon laskun mukana. Tässä suhteessa kattamattomien kiinteiden kustannusten tuen periaatteet ovat samat kuin kustannustuen viidennellä ja kuudennella kierroksella.

4.1.1 Vaikutukset yrityksiin ja työllisyyteen

COVID-19-pandemian leviämisen hidastamiseksi ja tartuntojen estämiseksi yhteiskunnassa tehdyt rajoitustoimet aiheuttavat suoraan ja välillisesti yrityksille negatiivisia taloudellisia vaikutuksia. On perusteltua, että näitä vaikutuksia pyritään lieventämään julkisista varoista annettavilla yritystuilla.

Lain 5 a ja 5 e §:ien muutosten kustannuksiin (sulkemiskorvaus ja kustannustuen kuudes vaihe) ehdotetaan varattavaksi noin 200 miljoonaa. Kustannustuen viidenteen vaiheeseen varattiin 100 miljoonaa euroa. Kustannustuen ensimmäisessä vaiheessa tukea myönnettiin 3 472 yritykselle

yhteensä noin 123 miljoonaa euroa, toisessa vaiheessa 18 416 yritykselle yli 189 miljoonaa euroa. Kolmannessa vaiheessa tukea on myönnetty 298 miljoonaa euroa 21 719:lle yritykselle. Neljännessä vaiheessa varattiin 200 miljoonaa euroa.

Tuki parantaa yritysten kannattavuutta tukisumman verran. Suora tuki voi myös parantaa yritysten luotonsaannin edellytyksiä. Tuki saattaa vähentää kannattavien yritysten poistumia. Vaikutusta kuitenkin pienentää se että, kannattavilla yrityksillä on myös muita mahdollisia rahoituslähteitä. Tuen työllisyysvaikutukset ovat seurausta yritysten poistumien vähenemisestä. Työllisyysvaikutukset voivat jäädä tuen kustannukseen nähden vähäisiksi. Tarkemmin kohdistetusta tuesta noin kaksi kolmasosaa arvioidaan kohdistuvan yrityksiin, joiden liikevaihto on pienentynyt COVID-19-pandemian seurauksena ja loput yrityksiin, joiden liikevaihto on laskeutunut muiden syiden seurauksena. Sulkemiskorvauksen osalta kyseessä on myös kohtuullinen kompensatio liiketoiminnan voimakkaasta rajoittamisesta tai estämisestä. Kustannustuen osalta kyseessä on kompensatio lievempien rajoitustoimien aiheuttamien haittojen kohtuullisesta korvaamisesta.

4.1.2 Vaikutukset valtiontalouteen

Vuoden 2022 ensimmäiseen lisätalousarvioesitykseen ehdotettiin momentille 32.40.43 (Yritysten kustannustuki) 200 miljoonan euron määrärahaa, jolla yhdessä ennakoitavan aiempien kierrosten ylijäämän kanssa rahoitetaan aiemmin hallituksen esityksenä annettu ehdotus sulkemiskorvauksesta ja kustannustuesta sekä nyt ehdotettava kiinteiden kattamattomien kustannusten tuki. Sulkemiskorvauksen ja kustannustuen kustannusarvio on 231 miljoonaa euroa ja kiinteiden kattamattomien kustannusten tuen 6 miljoonaa euroa. Määrärahan ylittävä tarve katettaisiin meneillään olevalta, viidenneltä kustannustukikierrokselta ylijäävällä osuudella.

4.1.3 Vaikutukset viranomaisiin

Virastolle aiemmissä vaiheissa kustannustuen toimeenpanoon myönnettyjen määrärahojen riittävyyttä voidaan tarvittaessa tarkastella myöhemmässä vaiheessa.

5 Lausuntopalaute

Lausuntokierros toteutettiin lausuntopalaute.fi -palvelussa XX.X. – XX.X.2022. Lausuntoja tuli määrääjassa XX kappaletta.

6 Säännöskohtaiset perustelut

5 d §. Tuki kattamattomiin kiinteisiin kustannuksiin. Yritys voisi saada tukea 1 päivän joulukuuta 2021 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, lain tai viranomaisen COVID19-pandemian hallintaan liittyvän rajoituksen vuoksi syntyneisiin kattamattomiin kiinteisiin kustannuksiin komission päätöksen SA.XXX mukaisen tukiohjelman nojalla. Tuki laskettaisiin tuki-intensiteetin mukaisena osuutena yrityksen tukikauden tappiosta, jotka määriteltäisiin siten, kuin kirjanpitolaki (1337/1997) tilinpäätökseltä edellyttää ja jotka ulkopuolinen tilintarkastaja olisi varmistanut. Jos yritys kuuluisi konserniin, hakijana olisi konserni. Tappiota tarkasteltaisiin konsernitasolla. Kertaluonteisia arvonalentumistappioita ei otettaisi huomioon tappioiden laskennassa. Tukikauden tappio voisi olla kuitenkin korkeintaan 4 §:n 3 ja 4 kohdan mukaisten kustannusten yhteissumma laskettuna rajoitetun liiketoiminnan osuudesta.

Pelkkä viranomaisen suositus kuten etätyösuositus ei olisi lainkohdassa tarkoitettu julkisoikeudellinen rajoitus.

Tuen edellytyksenä olisi, että yrityksen liikevaihto olisi laskenut yli 30 prosenttia 1 päivän joulukuuta 2021 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, verrattuna tammi-, helmi- ja joulukuun 2019 yhteenlaskettuun liikevaihtoon, yrityksen Verohallinnolle toimittamien kuukausittaisten arvonlisäveroilmoitusten mukaisesti. Jos yritys kuuluisi konserniin, liikevaihdon muutosta tarkasteltaisiin konsernitasolla.

Tuki-intensiteetti laskettaisiin seuraavasti: [(yrityksen liikevaihto tammi-, helmi- ja joulukuussa 2019 – yrityksen liikevaihto 1 päivästä joulukuuta 2021 28 päivään helmikuuta 2020): yrityksen liikevaihto tammi-, helmi- ja joulukuussa 2019] – 0,3. Kaavassa yrityksen liikevaihdolla tarkoitettaisiin tukikaudella rajoitustoimien kohteena olevan liiketoiminnan liikevaihtoa. Tukien intensiteetin enimmäismäärä olisi 70 prosenttia, tuen määrä enintään 6 000 000 euroa. Tuesta vähennettäisiin tukikaudelle kohdistuvat vakuutuskorvaukset ja muut tämän lain nojalla myönnettyt valtiontuet samoin kuin opetus- ja kulttuuriministeriön samoihin kustannuksiin myöntämä tuki. Tukea myönnettäessä otettaisiin huomioon, ettei Euroopan komission päätöksen ŠA.XXX mukainen tukien konsernikohtainen enimmäismäärä, 12 miljoonaa euroa, ylity.

Yrityksen olisi toimitettava hakemuksensa yhteydessä Valtiokonttorille ulkopuolisen tilintarkastajan tarkastusraportti 1 ja 2 momentissa tarkoitettusta tukikauden ja vertailukauden koko liikevaihdosta sekä rajoitetun osan liikevaihdosta, tukikauden tappiosta, rajoitustoimien kohteena olevan liiketoiminnan kustannuksista tukikaudelta, saaduista vakuutuskorvauksista ja samoihin kustannuksiin kohdistuvasta muusta valtiontuesta.

Tukeen ei sovellettaisi 2 §:ää, 4 ja 5 kohtia lukuun ottamatta, 3 §:ää, 4 §:ää, 3 ja 4 kohtaa lukuun ottamatta, 5 §:ää, 5 a – 5 c §:ää, 5 e §:ää eikä 7 §:ää lukuun ottamatta 2 momentin 2 – 4 kohtaa.

7 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.5.2022 ja on voimassa 30.6.2022 asti nykyisen voimassaolossäännöksen mukaisesti.

8 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 ensimmäiseen lisätalousarvioesitykseen.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Lain soveltamisala – yhdenvertaisuus

Koska ehdotettu lainmuutos koskee lähinnä kooltaan keskikokoisia tai suuria yrityksiä, muutokset eivät koske kaikkia yrityksiä eikä niiden yhteys luonnollisen henkilön oikeusasemaan ole välitön. Lakiehdotukseen otettuja säännöksiä on kuitenkin syytä tarkastella myös perustuslain 6 §:n kannalta.

Perustuslakivaliokunnan käytännössä perusoikeuksien rajoittaminen tavallisen lain säätämisjärjestyksessä on katsottu mahdolliseksi, jos rajoittamiselle on hyväksyttävät perusteet ja rajoitukset ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia, lailla säädettyjä ja tarkkarajaisia (esim. PeVL 3/2013 vp, s.3, PeVL 38/2013 vp, s. 4-5, PeVL 16/2013 vp, s. 2/I, PeVL 8/2013 vp, s. 3/I)

Kiinteiden kattamattomien kustannusten tukea voisivat hakea kaikki yritykset, joiden liiketoimintaa on rajoittanut jokin lain tai viranomaisen pandemiatilanteen hallintaan liittyvä säädös tai määräys. Myös kyseistä liiketoimintaa harjoittavat säätiöt ja yhdistykset olisivat tuen piirissä.

Korvausta voisi hakea, vaikka yritys olisi jo saanut muita suoria COVID-19-pandemian seurauksia lieventämään tarkoitettuja tukia. Korvauksen enimmäismääränä olisi 6 000 000 euroa yritystä kohden, ottaen kuitenkin Euroopan komission päätöksessä mainitun samaan puiteohjelmaan liittyvien tukien yritysکوhtaisten ylärajan 12 miljoonaa euroa. Kustannustuesta vähennetään tukikaudelle kohdistuva muu kustannustukilain mukainen korvaus samoin kuin mahdollinen muu OKM:n myöntämä, samoihin kustannuksiin kohdistuva tuki.

Yrityksen määritelmä jäisi ennalleen. Jos yritys toimii konsernimuotoisesti, tarkoitetaan yrityksellä koko konsernia.

Tukikausi olisi 1.12.2021-28.2.2022. Tuen haku alkaisi toukokuussa 2022 ja jatkuisi 1.6.2022 saakka.

Hallituksen esitys perustuu linjauksiin korona-pandemian heikentyneeseen tilanteeseen liittyviin ns. ”häätäjarrutus” –toimiin, joista valtioneuvoston koronaryhmä tiedotti 14.1.2022.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta on mietinnössään (StVM 9/2021 vp – HE 32/2021) todennut sulkemista lievempien rajoitusten osalta, että tartuntatautilain rajoitukset merkitsevät toteutuessaan sitä, että tietynlainen ravintolatoiminnan harjoittaminen ei enää ole käytännössä mahdollista. Myös tällöin kyseisten ravitsemisliikkeiden taloudellisten menetysten tulee oikeuttaa kohtuulliseen kompensatioon. Valiokunta painotti, että valtioneuvoston tulee sulkua koskevan kompensatiomallin lisäksi arvioida tarvetta laajemmalle ravitsemisliikkeitä koskevalle korvausmallille, jossa huomioidaan nyt ehdotettujen tiukempien rajoitusten merkitys ravitsemisliikkeiden tosiasiallisten toimintamahdollisuuksien näkökulmasta.

Pelkkä viranomaisen antama suositus ei ole laissa tarkoitettu rajoitus. Hallituksen linjauksen mukaan tuen tarve ja määrä arvioidaan epidemian ja sen torjumisen aiheuttaman liikevaihdon äkillisen menetyksen perusteella. Talousvaliokunnan mietinnössä kustannustukilain viidennen vaiheen muutoksista (TaVM 33/2021) on esitetty tarve ohjata tukipolitiikkaa yleisistä tuista kohti rajoitustoimien tukemista.

Ahvenanmaa

Sulkemiskorvausta ja kustannustukea on voitu hakemuksesta myöntää myös Ahvenanmaalla toimiville yrityksille. Elinkeinoitoiminta ja siihen liittyvät tuet kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 22 kohdan nojalla maakunnan lainsäädäntövaltaan. COVID-19-pandemian vaikutukset yritystoimintaan ovat edelleen vakavat. Esityksessä ehdotetaan sulkemiskorvauksen ja kustannustuen soveltamista jatkossakin Ahvenanmaalla toimiviin yrityksiin.

Henkilötietojen suoja

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta (HE 91/2020 vp) on käsitelty kustannustukeen liittyviä kysymyksiä henkilötietojen suojasta. Henkilötietojen suojaan liittyviin käytäntöihin ei ole tulossa muutoksia.

Edellä mainituilla perusteilla hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain (508/2020) 5 d §, sellaisena
kuin se on laissa 609/2021 seuraavasti:

5 d §

Tuki kattamattomiin kiinteisiin kustannuksiin

Yritys voi saada tukea 1 päivän joulukuuta 2021 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, Suomen lain tai suomalaisen viranomaisen COVID19-pandemian hallintaan liittyvän rajoituksen vuoksi syntyneisiin kattamattomiin kiinteisiin kustannuksiin komission päätöksen SA.XXX mukaisen tukiohjelman nojalla. Tuki lasketaan tuki-intensiteetin mukaisena osuutena yrityksen tukikauden tappiosta, jotka on määritelty siten, kuin kirjanpitolaki (1337/1997) tilinpäätökseltä edellyttää ja jotka ulkopuolinen tilintarkastaja on varmistanut. Jos yritys kuuluu konserniin, hakijana on konserni. Tappiota tarkastellaan konsernitasolla. Kertaluonteisia arvonalentumistappioita ei oteta huomioon tappioiden laskennassa. Tukikauden tappio voi olla kuitenkin korkeintaan 4 §:n 3 ja 4 kohdan mukaisten kustannusten yhteissumma rajoitetun liiketoiminnan osalta.

Tuen edellytyksenä on, että yrityksen liikevaihto on laskenut yli 30 prosenttia 1 päivän joulukuuta 2021 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, verrattuna tammi-, helmi- ja joulukuuta 2019 yhteenlaskettuun liikevaihtoon, yrityksen Verohallinnolle toimittamien kuukausittaisten arvonnäveroilmoitusten mukaisesti. Jos yritys kuuluu konserniin, liikevaihdon muutosta tarkastellaan konsernitasolla.

Tuki-intensiteetti lasketaan seuraavasti: [(yrityksen liikevaihto tammi-, helmi- ja joulukuussa 2019 – yrityksen liikevaihto 1 päivästä joulukuuta 2021 28 päivään helmikuuta 2022): yrityksen liikevaihto tammi-, helmi- ja joulukuussa 2019] – 0,3. Kaavassa yrityksen liikevaihdolla tarkoitetaan tukikaudella rajoitustoimien kohteena olevan liiketoiminnan liikevaihtoa. Tukien intensiteetin enimmäismäärä on 70 prosenttia, tuen määrä enintään 6 000 000 euroa. Tuesta vähennetään tukikaudelle kohdistuvat vakuutuskorvaukset ja muut tämän lain nojalla myönnettyt valtiontuet samoin kuin opetus- ja kulttuuriministeriön samoihin kustannuksiin myöntämä tuki. Tukea myönnettäessä otetaan huomioon, ettei Euroopan komission päätöksen SA.XXX mukainen tukien konsernikohtainen enimmäismäärä, 12 miljoonaa euroa, ylity.

Yrityksen on toimitettava hakemuksessaan Valtiokonttorille ulkopuolisen tilintarkastajan tarkastusraportti 1 ja 2 momentissa tarkoitettusta tukikauden ja vertailukauden koko liikevaihdosta sekä rajoitetun osan liikevaihdosta, tukikauden tappiosta, rajoitustoimien kohteena olevan liiketoiminnan kustannuksista tukikaudelta, saaduista vakuutuskorvauksista ja samoihin kustannuksiin kohdistuvasta muusta valtiontuesta.

Tukeen ei sovelleta 2 §:ää, 4 ja 5 kohtia lukuun ottamatta, 3 §:ää, 4 §:ää, 3 ja 4 kohtaa lukuun ottamatta, 5 §:ää, 5 a—5 c §:ää, 5 e §:ää eikä 7 §:ää lukuun ottamatta 2 momentin 2—4 kohtaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä xx.xx.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

Laki

yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain (508/2020) 5 d §, sellaisena
kuin se on laissa 609/2021 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 d §

5 d §

Tuki kattamattomiin kiinteisiin kustannuksiin

Tuki kattamattomiin kiinteisiin kustannuksiin

Yritys voi saada tukea 1 päivän maaliskuuta ja 31 päivän toukokuuta 2021 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, syntyneisiin kattamattomiin kiinteisiin kustannuksiin komission päätöksen SA.63205 mukaisen tukiohjelman nojalla, *jolloin* tuki lasketaan tuki-intensiteetin mukaisena osuutena yrityksen tukikauden tappiosta, jotka on määritelty siten kuin kirjanpitolaissa tilinpäätökseltä edellytetään ja jotka ulkopuolinen tilintarkastaja on varmistanut. Jos yritys kuuluu konserniin, hakijana on konserni. Tappiota tarkastellaan konsernitasolla. Kertaluonteisia arvonalentumistappioita ei oteta huomioon tappioiden laskennassa. Tukikauden tappio voi olla kuitenkin korkeintaan 4 §:n 3 ja 4 kohdan mukaisten kustannusten yhteissumma.

Yritys voi saada tukea 1 päivän joulukuuta 2021 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, *Suomen lain tai suomalaisen viranomaisen COVID19-pandemian hallintaan liittyvän rajoituksen vuoksi* syntyneisiin kattamattomiin kiinteisiin kustannuksiin komission päätöksen SA.XXX mukaisen tukiohjelman nojalla. Tuki laskeaan tuki-intensiteetin mukaisena osuutena yrityksen tukikauden tappiosta, jotka on määritelty siten, kuin kirjanpitolaki (1337/1997) tilinpäätökseltä *edellyttää* ja jotka ulkopuolinen tilintarkastaja on varmistanut. Jos yritys kuuluu konserniin, hakijana on konserni. Tappiota tarkastellaan konsernitasolla. Kertaluonteisia arvonalentumistappioita ei oteta huomioon tappioiden laskennassa. Tukikauden tappio voi olla kuitenkin korkeintaan 4 §:n 3 ja 4 kohdan mukaisten kustannusten yhteissumma *rajoitetun liiketoiminnan osalta*.

Tuen edellytyksenä on, että yrityksen liikevaihto on laskenut yli 30 prosenttia 1 päivän maaliskuuta ja 31 päivän toukokuuta 2021 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, verrattuna 1 päivän maaliskuuta ja 31 päivän toukokuuta 2019 väliseen aikaan, nämä päivät mukaan lukien, yrityksen Verohallinnolle toimittamien kuukausittaisten arvonlisäveroil-

Tuen edellytyksenä on, että yrityksen liikevaihto on laskenut yli 30 prosenttia 1 päivän joulukuuta 2021 ja 28 päivän helmikuuta 2022 välisenä aikana, nämä päivät mukaan lukien, *verrattuna tammi-, helmi- ja joulukuuta 2019 yhteenlaskettuun liikevaihtoon*, yrityksen Verohallinnolle toimittamien kuukausittaisten arvonlisäveroilmoitusten mukaisesti. Jos yritys kuuluu konserniin, liikevaihdon muutosta tarkastellaan konsernitasolla.

moitusten mukaisesti. Jos yritys kuuluu konserniin, liikevaihdon muutosta tarkastellaan konsernitasolla.

Tuki-intensiteetti lasketaan seuraavasti: [(yrityksen liikevaihto 1 päivän maaliskuuta ja 31 päivän toukokuuta 2019, nämä päivät mukaan lukien – yrityksen liikevaihto 1 päivänä maaliskuuta ja 31 päivänä toukokuuta 2021, nämä päivät mukaan lukien): yrityksen liikevaihto 1 päivänä maaliskuuta ja 31 päivänä toukokuuta 2019, nämä päivät mukaan lukien] – 0,3. Tukien intensiteetin enimmäismäärä on 70 prosenttia, tuen määrä enintään 1 000 000 euroa. Tuesta vähennetään tukikaudelle kohdistuvat vakuutuskorvaukset ja muut samoihin kustannuksiin saadut valtiontuet. Tukea myönnettäessä otetaan huomioon, ettei Euroopan komission päätöksen SA.63205 mukainen tukien konsernikohtainen enimmäismäärä, 10 000 000 euroa, ylity.

Yrityksen on toimitettava hakemuksessaan Valtiokonttorille ulkopuolisen tilintarkastajan tarkastusraportti 1 ja 2 momentissa tarkoitusta tukikauden ja vertailukauden liikevaihdosta, tukikauden tappiosta ja 4 §:n 3 ja 4 kohdan mukaisista kustannuksista, tukikaudella saaduista vakuutuskorvauksista ja samoihin kustannuksiin kohdistuvasta muusta valtiontuesta.

Tukeen ei sovelleta 4 §:ää, sen 3 ja 4 kohtaa lukuun ottamatta, 5 §:ää eikä 7 §:n 2 momenttia.

Tuki-intensiteetti lasketaan seuraavasti: [(yrityksen liikevaihto tammi-, helmi- ja joulukuussa 2019 – yrityksen liikevaihto 1 päivästä joulukuuta 2021 28 päivään helmikuuta 2022): yrityksen liikevaihto tammi-, helmi- ja joulukuussa 2019] – 0,3. Kaavassa yrityksen liikevaihdolla tarkoitetaan tukikaudella rajoitustoimien kohteena olevan liiketoiminnan liikevaihtoa. Tukien intensiteetin enimmäismäärä on 70 prosenttia, tuen määrä enintään 6 000 000 euroa. Tuesta vähennetään tukikaudelle kohdistuvat vakuutuskorvaukset ja muut tämän lain nojalla myönnettyt valtiontuet samoin kuin opetus- ja kulttuuriministeriön samoihin kustannuksiin myöntämä tuki. Tukea myönnettäessä otetaan huomioon, ettei Euroopan komission päätöksen SA.XXX mukainen tukien konsernikohtainen enimmäismäärä, 12 miljoonaa euroa, ylity.

Yrityksen on toimitettava hakemuksessaan Valtiokonttorille ulkopuolisen tilintarkastajan tarkastusraportti 1 ja 2 momentissa tarkoitusta tukikauden ja vertailukauden koko liikevaihdosta sekä rajoitetun osan liikevaihdosta, tukikauden tappiosta, rajoitustoimien kohteena olevan liiketoiminnan kustannuksista tukikaudelta, saaduista vakuutuskorvauksista ja samoihin kustannuksiin kohdistuvasta muusta valtiontuesta.

Tukeen ei sovelleta 2 §:ää, 4 ja 5 kohtia lukuun ottamatta, 3 §:ää, 4 §:ää, 3 ja 4 kohtaa lukuun ottamatta, 5 §:ää, 5 a–5 c §:ää, 5 e §:ää eikä 7 §:ää lukuun ottamatta 2 momentin 2–4 kohtaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
